

دانشگاه اصفهان

دانشکده مهندسی کامپیوتر

گزارش فاز اول پروژه‌ی درس طراحی کامپایلر

تحلیلگر لغوی – Lexical Analyzer

مهرآذین مرزوق – ۴۰۰۳۶۱۳۰۵۵

فهرست

منطق پروژه	۴
توکن	۶
ترمینال‌ها	۶
نوشتن در فایل‌ها	۶
کلمات کلیدی	۷
شناسه‌ها	۷
عبارت منظم	۷
دیاگرام گذار	۸
کد	۸
علامت‌های نشانه‌گذاری	۱۰
عبارت منظم	۱۰
دیاگرام گذار	۱۰
کد	۱۰
توضیحات	۱۲
عبارت منظم	۱۲
دیاگرام گذر	۱۲
کد	۱۲
مقادیر عددی	۱۴
عبارت منظم	۱۴
دیاگرام گذر	۱۴
کد	۱۴
کاراکترها و رشته‌های ثابت	۱۶
عبارت منظم	۱۶
دیاگرام گذار	۱۶

کد.....	۱۶
عملگرها.....	۱۸
عبارت منظم.....	۱۸
دیاگرام گذار.....	۱۸
کد.....	۱۹
فاصله‌های خالی.....	۲۲
عبارت منظم.....	۲۲
دیاگرام گذار.....	۲۲
کد.....	۲۲
منابع.....	۲۴

منطق پروژه

در این پروژه، ابتدا از کاربر نام فایلی که کد در آن وجود دارد گرفته می‌شود. این کار تا زمانی ادامه پیدا می‌کند که کاربر عبارت END را وارد کند.

سپس محتویات فایل مذکور، در متغیری به نام program ریخته می‌شود تا توابع بتوانند از آنها استفاده کنند.

در مرحله بعدی، دو فایل مربوط به خروجی با whitespace و بدون whitespace ایجاد می‌شود.

برای شروع پروسه‌ی تحلیل لغوی، متغیری به نام i در نظر گرفته می‌شود. این متغیر در حقیقت index بخشی از program است که می‌بایست تحلیل لغوی شود. برای انجام تحلیل لغوی، عدد i را به توابع مربوط به هر توکن می‌دهیم تا تابع مربوطه (که با استفاده از دیاگرام گذر هر توکن به وجود آمده است)، آن بخش از program را قبول یا رد کند.

در صورتی که تابع، عبارتی را بپذیرد، توکن مربوطه و index مربوطه (که حالا می‌بایست i را مساوی آن قرار دهیم) را باز می‌گرداند.

در کد زیر، اولویت‌های تابع مربوط به هر توکن با استفاده از if و elif پیاده‌سازی شده است. در هر بخش، در صورتی که توکن با اولویت بیشتر، خالی نباشد، وارد فایل‌های ذکر شده می‌شود.

```
file_name = " "
while file_name != "END":
    print("Please enter the file name")
    file_name = input()
    if file_name != "END":
        with open(file_name, 'r') as file:
            program = file.read()
        with open(f'{file_name}_output.txt', 'w') as f1:
            pass
        with open(f'{file_name}_output_no_whitespace.txt', 'w') as f2:
            pass

    i = 0
    while i != len(program):
        A, a = get_ids_or_keywords(i)
        B, b = get_notations(i)
        C, c = get_comments(i)
        D, d = get_numbers(i)
        E, e = get_literals(i)
        F, f = get_operators(i)
        G, g = get_whitespace(i)

        if A is not None:
            write_in_files(A)
            i = a
        elif B is not None:
            write_in_files(B)
```

```
i = b
elif C is not None:
    write_in_files(C)
    i = c
elif D is not None:
    write_in_files(D)
    i = d
elif E is not None:
    write_in_files(E)
    i = e
elif F is not None:
    write_in_files(F)
    i = f
elif G is not None:
    with open(f'{file_name}_output.txt', 'a+') as f1:
        f1.write(f'{i}: {G.display()}\n')
    i = g
else:
    i += 1

f1.close()
f2.close()
print("The output is ready")
```

توکن

کلاس Token برای تولید توکن‌های تحلیلگر لغوی نوشته شده است.

```
class Token:
    def __init__(self, lexeme, token):
        self.lexeme = lexeme
        self.token = token

    def display(self):
        return f'{self.lexeme} -> {self.token}'
```

ترمینال‌ها

ترمینال‌های مورد استفاده در کدها به شرح زیر می‌باشد.

```
KW = {"bool", "break", "char", "continue", "else", "false", "for", "if", "int", "print", "return", "true"}
digit = {"0", "1", "2", "3", "4", "5", "6", "7", "8", "9"}
hex_digit = digit.union({"A", "B", "C", "D", "E", "F", "a", "b", "c", "d", "e", "f"})
digit_but_0 = {"1", "2", "3", "4", "5", "6", "7", "8", "9"}
WS = {" ", "\t", "\n"}
letter_ = set()
for i in range(65, 91):
    letter_.add(chr(i))
for i in range(97, 123):
    letter_.add(chr(i))
letter_.add(chr(95))
letter_digit = letter_.union(digit)
```

نوشتن در فایل‌ها

تابع زیر برای نوشتن در فایل‌های خروجی با whitespace و بدون whitespace استفاده می‌شود.

```
def write_in_files(X: Token):
    with open(f'{file_name}_output.txt', 'a+') as x:
        x.write(f'{i}: {X.display()}\n')
    with open(f'{file_name}_output_no_whitespace.txt', 'a+') as x:
        x.write(f'{i}: {X.display()}\n')
```

کلمات کلیدی

کلمات کلیدی زبان با حروف کوچک نوشته می شوند که در زیر ذکر شده اند.

bool break char continue else false for if int print return true

برای اینکه کلمات کلیدی به عنوان شناسه، شناخته نشوند، پیش از اعلام یک عبارت به عنوان شناسه، آن عبارت را با لیستی از این کلمات کلیدی مقایسه می کنیم و در صورتی که این مقایسه به تشابه انجامید، عبارت را به عنوان کلمه کلیدی عنوان می کنیم. کد این قسمت در بخش شناسه نشان داده می شود.

شناسه ها

یک شناسه نامی برای یک موجودیت در یک زبان برنامه نویسی است. دو موجودیت در این زبان برنامه نویسی عبارتند از متغیر و تابع. شناسه ها با یک حرف یا علامت زیرخط (-) آغاز می شوند و می توانند حاوی ارقام، حروف و علامت های زیرخط باشند. شناسه ها نمی توانند برابر با هیچ یک از کلمات کلیدی باشند

عبارت منظم

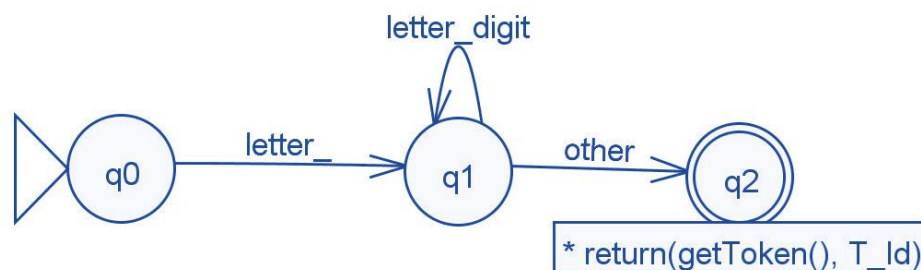
letter_ → [A-Za-z_]

digit → [0-9]

letter_digit → letter_ | digit

id → letter_ (letter_digit)*

دیاگرام گذار

کد

برای این که هیچ کلمه‌ی کلیدی‌ای به عنوان شناسه معرفی نشود باید در نهایت همه شناسه‌ها را با لیست کلمات کلیدی مقایسه کرد و در صورت شباهت، عبارت را به عنوان کلمه کلیدی معرفی کنیم.

در این کد، این شرط در `state == 2` بررسی شده‌است. مابقی کد بر اساس دیاگرام گذار زده شده‌است.

```

def get_ids_or_keywords(m: int):
    index = m
    state = 0
    while index != program.__len__() + 1:
        if index < program.__len__():
            c = program[index]
            if state == 0:
                if letter.__contains__(c):
                    state = 1
                else:
                    return None, None
            elif state == 1:
                if letter_digit.__contains__(c):
                    state = 1
                else:
                    state = 2
            elif state == 2:
                index -= 1
                token = program[m:index]
                if KW.__contains__(token):
                    return Token(token, f'T_{token.capitalize()}'), index
                else:

```



```
    return Token(token, "T_Id"), index  
    index += 1  
    return None, None
```

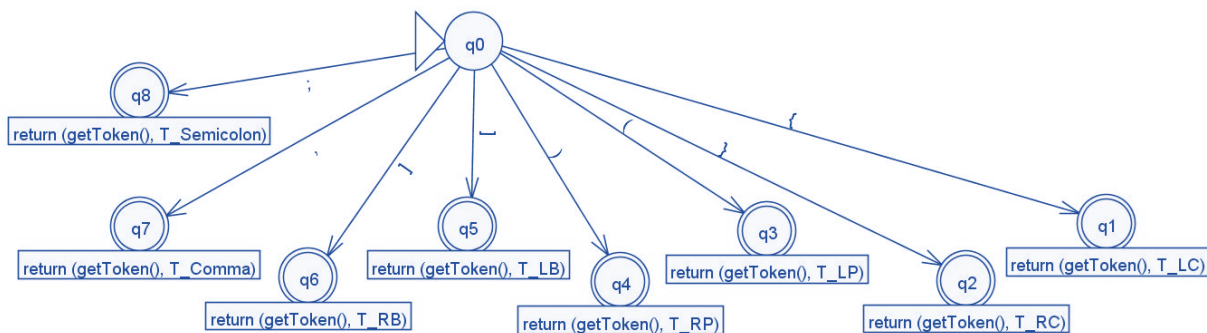
علامت‌های نشانه‌گذاری

- علامت‌های آکولاد باز { و آکولاد بسته } در تعریف بلوک‌ها استفاده می‌شوند.
- علامت‌های پرانتز باز (و پرانتز بسته) در تعریف توابع، فراخوانی توابع، و عبارت‌های محاسباتی استفاده می‌شوند.
- علامت‌های کروشه باز [و کروشه بسته] برای تعریف آرایه‌های استفاده می‌شوند.
- علامت ویرگول , برای جدا کردن ورودی‌های تابع از یکدیگر در تعریف و فراخوانی تابع استفاده می‌شود.
- علامت نقطه ویرگول ; در پایان تعریف متغیرها، دستورات محاسبه‌ای و فراخوانی توابع، و همچنین در تعریف حلقه‌ها استفاده می‌شوند.

عبارت منظم

Notations -> { | } | (|) | [|] | , | ;

دیاگرام گذار

کد

کد زیر بر اساس دیاگرام گذار بالا زده شده‌است.

```
def get_notations(m: int):
    index = m
    state = 0
    while index != program.__len__()+1:
        if index < program.__len__():
            c = program[index]
```

```
if state == 0:
    if c == "{":
        state = 1
    elif c == "}":
        state = 2
    elif c == "(":
        state = 3
    elif c == ")":
        state = 4
    elif c == "[":
        state = 5
    elif c == "]":
        state = 6
    elif c == ",":
        state = 7
    elif c == ";":
        state = 8
    else:
        return None, None

elif state == 1:
    return Token("{", "T_LC"), index
elif state == 2:
    return Token("}", "T_RC"), index
elif state == 3:
    return Token("(", "T_LP"), index
elif state == 4:
    return Token(")", "T_RP"), index
elif state == 5:
    return Token("[", "T_LB"), index
elif state == 6:
    return Token("]", "T_RB"), index
elif state == 7:
    return Token(",", "T_Comma"), index
elif state == 8:
    return Token(";", "T_Semicolon"), index
else:
    return None, None

index += 1
return None, None
```

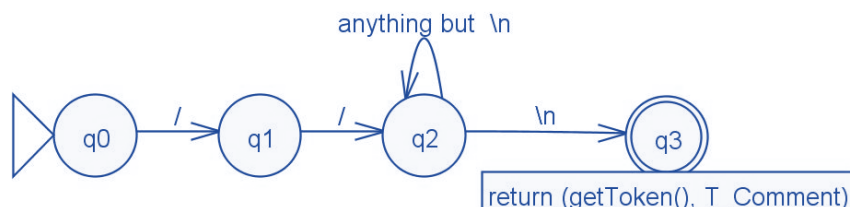
توضیحات

توضیحات با دو علامت اسلش یا خط اریب // آغاز می شوند و با کاراکتر پایان خط معادل کد اسکی ۱۰ یا \n پایان می یابند. تحلیل گر لغوی توضیحات را به تحلیل گر نحوی ارسال نمی کند، اما پس از تحلیل لغات لیست همه توکن ها را چاپ می کند.

عبارت منظم

comments -> // (anything but \n)* (\n)

دیاگرام گذر

کد

کد زیر بر اساس دیاگرام گذار بالا زده شده است.

```
def get_comments(m: int):
    index = m
    state = 0
    while index != program.__len__()+1:
        if index < program.__len__():
            c = program[index]
            if state == 0:
                if c == "/":
                    state = 1
                else:
                    return None, None
            elif state == 1:
                if c == "/":
                    state = 2
```

```
    else:
        return None, None
elif state == 2:
    if c != "\n":
        state = 2
    else:
        state = 3
elif state == 3:
    index -= 1
    token = program[m:index]
    return Token(token, "T_Comment"), index
else:
    return None, None
index += 1
return None, None
```

مقادیر عددی

مقادیر عددی می توانند در مبنای ده (دهدهی یا دسیمال) یا در مبنای شانزده (شانزده شانزدهی یا هگزادسیمال) باشند. یک عدد دهدهی می تواند مثبت یا منفی باشد که در صورت منفی بودن با علامت - آغاز می شوند. اعداد هگزادسیمال با دو کاراکتر 0x آغاز می شوند.

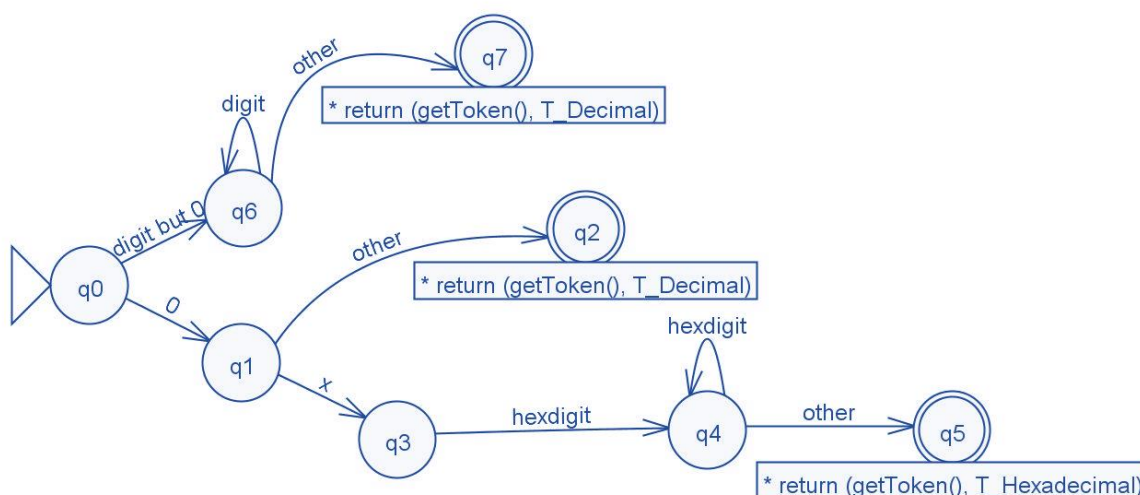
عبارت منظم

number \rightarrow decimal | 0 (hexadecimal?)

hexadecimal \rightarrow x (hex_digit)+

decimal \rightarrow (digit but 0) (digit)*

دیاگرام گذر

کد

کد زیر بر اساس دیاگرام گذار بالا زده شده است.

```
def get_numbers(m: int):
    index = m
    state = 0
    while index != program.__len__() + 1:
        if index < program.__len__():
            c = program[index]
            if state == 0:
                if digit_but_0.__contains__(c):
                    state = 6
```

```
    elif c == "0":
        state = 1
    else:
        return None, None
elif state == 1:
    if c == "X" or c == "x":
        state = 3
    else:
        state = 2
elif state == 2:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_Decimal")
    return token, index
elif state == 3:
    if hex_digit.__contains__(c):
        state = 4
    else:
        return None, None
elif state == 4:
    if hex_digit.__contains__(c):
        state = 4
    else:
        state = 5
elif state == 5:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_Hexadecimal")
    return token, index
elif state == 6:
    if digit.__contains__(c):
        state = 6
    else:
        state = 7
elif state == 7:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_Decimal")
    return token, index
else:
    return None, None
index += 1
return None, None
```

کاراکترها و رشته‌های ثابت

یک کاراکتر ثابت، یکی از حروف الفبای اسکی است. یک کاراکتر ثابت بین دو علامت آپوستروف ' ' قرار می‌گیرد. برای نشان دادن علامت آپوستروف در یک کاراکتر ثابت از \" و برای نشان دادن کاراکتر خط اریب وارون (بک اسلش) از \" استفاده می‌شود.

یک رشته ثابت را با دنباله ای از کاراکترها که در بین دو علامت نقل قول " " قرار گرفته اند، نشان می‌دهیم. برای نشان دادن علامت نقل قول در یک رشته ثابت از \" استفاده می‌شود.

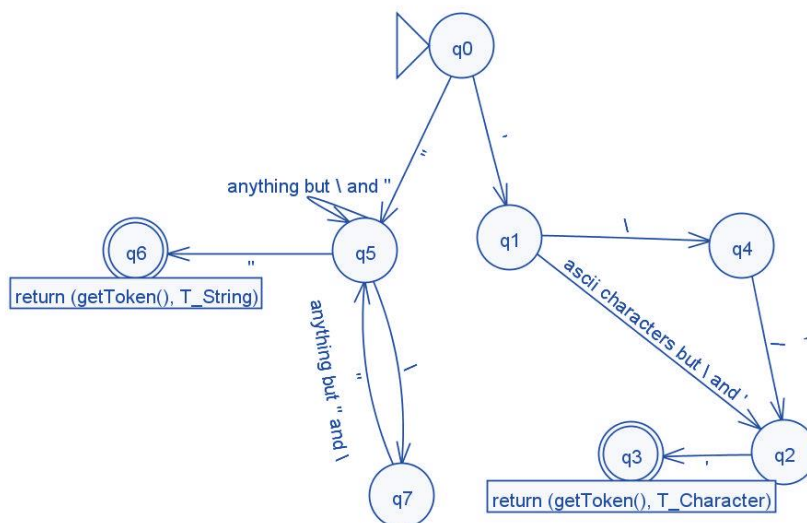
عبارت منظم

literal \rightarrow character | string

character \rightarrow ' (anything but \ and ' | \" | \') '

string \rightarrow " (anything but \ and \" | \" | \"(anything but \ and \") * "

دیگرام گذار

کد

```
def get_literals(m: int):
    index = m
    state = 0
    while index != program.__len__() + 1:
        if index < program.__len__():
            c = program[index]
```



```

if state == 0:
    if c == "":
        state = 1
    elif c == "\":
        state = 5
    else:
        return None, None
elif state == 1:
    if c == "\":
        state = 4
    elif c.isascii() and c != "":
        state = 2
    else:
        return None, None
elif state == 2:
    if c == "":
        state = 3
    else:
        return None, None
elif state == 3:
    token = Token(program[m:index], "T_Character")
    return token, index
elif state == 4:
    if c == "" or c == "\":
        state = 2
    else:
        return None, None
elif state == 5:
    if c.isascii() and c != "\"" and c != "\":
        state = 5
    elif c == "\":
        state = 6
    elif c == "\":
        state = 7
    else:
        return None, None
elif state == 6:
    token = Token(program[m:index], "T_String")
    return token, index
elif state == 7:
    if c.isascii():
        state = 5
    else:
        return None, None
else:
    return None, None
index += 1
return None, None

```

عملگرها

عملگرهای حسابی مانند + ، - ، * ، / ، % استفاده می شود.

عملگرهای یگانی + و - برای تعیین مثبت و منفی بودن اعداد به کار می روند. عملگرهای یگانی + و - بالاترین اولویت را دارند و پس از آنها * ، / ، % هم اولویت بوده و در درجه دوم اولویت قرار دارند و در نهایت + و - اولویت سوم قرار می گیرند.

عملگرهای رابطه ای > ، >= ، < ، <= ، = ، != برای مقایسه دو مقدار به کار می روند.

عملگرهای منطقی && و فصل || و نقیض ! نیز در عبارات منطقی به کار می روند.

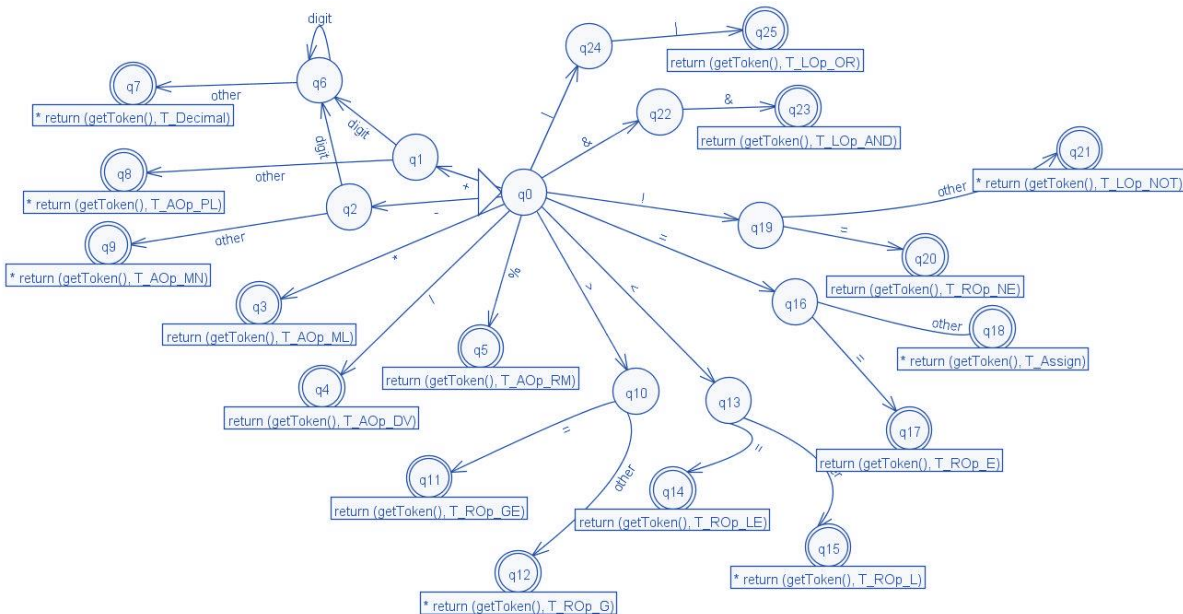
عملگر = هم به معنای اختصاص است.

نکته: از آنجایی که اولویت عملگرهای یگانی + و - از عملگرهای حسابی + و - بیشتر است، می بایست بخش اعداد دسیمال را وارد این دیگرام گذار کنیم تا بتوانیم اولویت ها را پیاده سازی کنیم. همچنین در کد باید این اولویت ها را به صورت if های پشت سرهم پیاده سازی کنیم.

عبارت منظم

operators → +(digits?) | -(digits?) | * | / | % | <(=?) | >(=?) | =(=?) | !=(?) | || | &&

دیگرام گذار

کد زیر بر اساس دیاگرام گذار بالا زده شده است.

```
def get_operators(m: int):
    index = m
    state = 0
    while index != program.__len__()+1:
        if index < program.__len__():
            c = program[index]
            if state == 0:
                if c == "+":
                    state = 1
                elif c == "-":
                    state = 2
                elif c == "*":
                    state = 3
                elif c == "/":
                    state = 4
                elif c == "%":
                    state = 5
                elif c == ">":
                    state = 10
                elif c == "<":
                    state = 13
                elif c == "=":
                    state = 16
                elif c == "!":
                    state = 19
                elif c == "&":
                    state = 22
                elif c == "|":
                    state = 24
                else:
                    return None, None
            elif state == 1:
                if digit.__contains__(c):
                    state = 6
                else:
                    state = 8
            elif state == 2:
                if digit.__contains__(c):
                    state = 6
                else:
                    state = 9
            elif state == 3:
                token = Token(program[m:index], "T_AOp_ML")
                return token, index
            elif state == 4:
                token = Token(program[m:index], "T_AOp_DV")
                return token, index
            elif state == 5:
                token = Token(program[m:index], "T_AOp_RM")
```

```

    return token, index
elif state == 6:
    if digit.__contains__(c):
        state = 6
    else:
        state = 7
elif state == 7:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_Decimal")
    return token, index
elif state == 8:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_AOp_PL")
    return token, index
elif state == 9:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_AOp_MN")
    return token, index
elif state == 10:
    if c == "=":
        state = 11
    else:
        state = 12
elif state == 11:
    token = Token(program[m:index], "T_ROp_GE")
    return token, index
elif state == 12:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_ROp_G")
    return token, index
elif state == 13:
    if c == "=":
        state = 14
    else:
        state = 15
elif state == 14:
    token = Token(program[m:index], "T_ROp_LE")
    return token, index
elif state == 15:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_ROp_L")
    return token, index
elif state == 16:
    if c == "=":
        state = 17
    else:
        state = 18
elif state == 17:
    token = Token(program[m:index], "T_ROp_E")
    return token, index
elif state == 18:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_Assign")
    return token, index

```

```
elif state == 19:
    if c == "=":
        state = 20
    else:
        state = 21
elif state == 20:
    token = Token(program[m:index], "T_ROp_NE")
    return token, index
elif state == 21:
    index -= 1
    token = Token(program[m:index], "T_LOp_NOT")
    return token, index
elif state == 22:
    if c == "&":
        state = 23
    else:
        return None, None
elif state == 23:
    token = Token(program[m:index], "T_LOp_AND")
    return token, index
elif state == 24:
    if c == "|":
        state = 25
    else:
        return None, None
elif state == 25:
    token = Token(program[m:index], "T_LOp_OR")
    return token, index
else:
    return None, None
index += 1
return None, None
```

فاصله‌های خالی

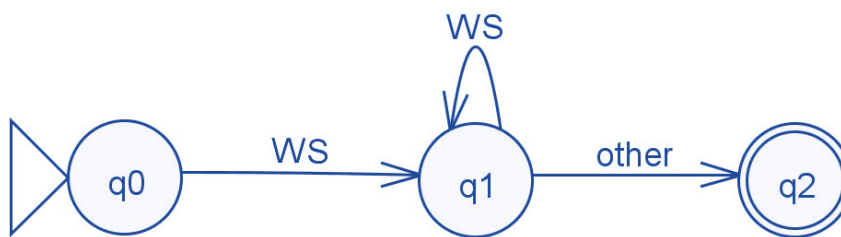
توکن‌ها توسط یک فاصله خالی و یا ترکیبی از فاصله‌های خالی از یکدیگر جدا می‌شوند. یک فاصله خالی شامل کاراکتر فاصله با کد اسکی ۳۲، کاراکتر خط جدید با کد اسکی ۱۰، و کاراکتر ستون جدید با کد اسکی ۹ می‌شود.

عبارت منظم

Whitespace $\rightarrow (WS)^+$

$WS = \{“\n”, “\t”, “ ”\}$

دیاگرام گذار

کد

```
def get_whitespace(m: int):
    index = m
    state = 0
    while index != program.__len__() + 1:
        if index < program.__len__():
            c = program[index]
            if state == 0:
                if WS.__contains__(c):
                    state = 1
                else:
                    return None, None
            elif state == 1:
                if WS.__contains__(c):
                    state = 1
                else:
                    state = 2
```

```
elif state == 2:
    index -= 1
    token = Token("whitespace", "T_Whitespace")
    return token, index
else:
    return None, None
index += 1
return None, None
```

Compilers: principals, techniques and tools – Alfred V. Aho, Monica S. Lam, Ravi Sethi, Jeffery D. Ullman